

**TEMA 1: FINANSIRANJE VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA I
NAUČNOISTRAŽIVAČKIH ORGANIZACIJA**

Paper No.T1.1

**OSVRT NA IMPLEMENTACIJU AKCIONOG PLANA ZA
OSTVARIVANJE STRATEGIJE OBRAZOVANJA (SROVRS 2030) U
OBLASTI VISOKOG OBRAZOVANJA**

Marijana Dukić Mijatović

Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehniĳkih nauka, Novi Sad, Srbija
marijana.mijatovic@uns.ac.rs

Kratak sadrĳaj: Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine (SROVRS 2030) usvojena je od strane Vlade 3. juna 2021. godine, sa pratećim Akcionim planom za sprovoĳenje ove strategije za period 2021-2023. godine. Akcioni plan (AP) na osnovu koga se ostvaruje, a kasnije i prati ostvarenost, SROVRS 2030 na sveobuhvatan naĳin predstavlja konkretne mere i aktivnosti, koje treba da dovedu do ostvarenja općtih i posebnih ciljeva definisanih SROVRS 2030, tokom trogodišnjeg perioda na koji se ovaj Akcioni plan odnosi. Tokom prvih meseci 2023. godine je finalizovan novi Akcioni plan za ostvarivanje SROVRS 2030 za period 2023 – 2026. godina na osnovu koga će se izveštavati u budućnosti. U fokusu ovog rada je analiza parametara vezanih za oblast visokog obrazovanja.

Ključne reĳi: Strategija, akcioni plan, visoko obrazovanje

**REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE ACTION PLAN FOR
ACHIEVING THE EDUCATION STRATEGY (SROVRS 2030) IN THE FIELD OF
HIGHER EDUCATION**

Abstract: The strategy for the development of education and upbringing in the Republic of Serbia until 2030 (SROVRS 2030) was adopted by the Government on June 3, 2021, with the accompanying Action Plan for the implementation of this strategy for the period 2021-2023. The Action Plan (AP) based on which SROVRS 2030 is implemented, and later followed up on, comprehensively presents concrete measures and activities that should lead to the achievement of the general and special goals defined in SROVRS 2030, during the three-year period which this Action Plan is based on. During the first months of 2023, a new Action Plan for the implementation of SROVRS 2030 for the period 2023-2026 was finalized, on the basis of which it will be reported in the future. The focus of this paper is the analysis of parameters related to the field of higher education.

Key Words: Strategy, action plan, higher education

1. UVOD

Donoĳenjem Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine (SROVRS 2030) postavljena je vićegodićnja strateĳka osnova za ostvarivanje sistemskog unapreĳivanja u oblasti planiranja i sprovoĳenja javne politike obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji [1], a ona je komplementarna sa Strategijom razvoja nauke sa motom Moĳ znanja. [2] Akcioni plan (AP) operacionalizuje općte i posebne ciljeve postavljene SROVRS 2030, definiće prioritete u pogledu vremena ostvarivanja konkretnih mera i aktivnosti, te precizira neophodna finansijska sredstva za njihovo sprovoĳenje i izvore finansiranja. [3] Stoga, ostvarivanje općtih i posebnih ciljeva koji su definisani SROVRS 2030 u velikoj meri zavisi od uspećnosti primene i koordinacije sprovoĳenja mera i aktivnosti koje su planirane AP.[4] Akcioni plan, po strukturi, a vezano za oblast visokog obrazovanja prati dva postavljena općta cilja iz SROVRS 2030 i to:

Općti cilj 2: Unapreĳeni dostupnost, kvalitet, relevantnost i pravednost visokog obrazovanja, koji treba da se ostvari kroz ĳetiri posebna cilja, i to: Posebni cilj 2.1. Unapreĳeni kvalitet ponude, ljudskih resursa i ishoda visokog obrazovanja; Posebni cilj 2.2: Unapreĳena relevantnost visokog obrazovanja na nacionalnom i meĳunarodnom nivou; Posebni cilj 2.3: Unapreĳeni obuhvat i pravednost visokog obrazovanja, i Posebni cilj 2.4: Digitalizacija visokog obrazovanja.

Mere u Akcionom planu podeljene su na: Regulatorne (R), Podsticajne (PO), Informativno-edukativne (IE) i Mere institucionalno-upravĳaĳ ko-organizacione (IUO), te Mere obezbeĳenja dobara i pruĳanja usluga (ODU) i njihovo praĳenje i sprovoĳenje, kao i praĳenje ostvarenosti posebnih i općtih ciljeva, vrĳ se na osnovu pokazatelja rezultata (mere), pokazatelja ishoda (posebni ciljevi) i pokazatelja efekata (općti ciljevi), koji su navedeni u SROVRS 2030. i u Akcionom planu, uz napomenu da ĳe se o pokazateljima efekata izvećtavati tek po isteku vaĳenja SROVRS, odnosno 2030. godine.

Procena ostvarenosti pokazatelja (ostvaren, delimiĳno ostvaren i neostvaren) zavisi i od procenta, koji su nadlećne institucije odluĳile da predstavĳaju parametar za ostvarenost/neostvarenost (npr. u pojedinim sluĳajevima se pokazatelj smatra ostvarenim ukoliko postignuta vrednost ne odstupa viće od 20%, dok je u drugim sluĳajevima ta vrednost odstupanja drugaĳija). Takoĳe, praĳenje sprovoĳenja Akcionog plana ĳe omoguĳiti i Jedinstveni informacioni sistem za planiranje, praĳenje sprovoĳenja, koordinaciju javnih politika, u koji je unet sadrĳaj Akcionog

plana i kroz koji se prati sprovoĳenje istog, te se izveĳtava o ulincima sprovoĳenja Akcionog plana, shodno llanu 47. Zakona o planskom sistemu Republike Srbije. [5] O rezultatima sprovoĳenja Akcionog plana izveĳtava se u roku od 120 dana po isteku svake kalendarske godine od dana usvajanja. Do sada su izraĳena dva izveĳtaja o sprovoĳenju postojeĳeg Akcionog plana ĩ jedan polugodiĳnji ĩ pokrivajuĳ i period od juna 2021. godine kada je Strategija zvanil no usvojena, do kraja 2021. godine, i drugi godiĳnji - pokrivajuĳ i period od juna 2021. godine do kraja juna 2022. godine. [6]formatiranje dokumenta

2. SPECIFIĳNOSTI NOVOG AKCIONOG PLANA ZA OSTVARIVANJE SROVRS 2030 I MERE IZ OBLASTI VISOKOG OBRAZOVANJA

U drugoj polovini 2022. godine, Ministarstvo je donelo odluku da izradi i usvoji novi akcioni plan za sprovoĳenje Strategije koncipiran u pravcu formulisanja ĳto viĳe razvojnih, a ĳto manje tekuĳih aktivnosti, i ovo upravo predstavlja prednost novog Akcionog plana u odnosu na postojeĳi Akcioni plan. Doĳlo je i do znaĳajnog smanjenja broja pokazatelja na nivou mera (u postojeĳem Akcionom planu, predviĳeno je 183 pokazatelja na nivou mera, dok je u novom Akcionom planu taj broj smanjen na 122) iako je u odnosu na postojeĳi AP uvedeno nekoliko novih pokazatelja na nivou posebnih ciljeva ali je izmenjeno i nekoliko postojeĳih; izmenjene su formulacije dve mere, u cilju postizanja veĳe jeziĳke preciznosti, a jedna mera je izostavljena, zbog toga ĳto je u meĳuvremenu utvrĳeno da ne postoje uslovi za sprovoĳenje iste. [7] Usvajanju Akcionog plana prethodio je i proces sprovoĳenja javne rasprave u skladu sa llanom 36. stav 1. Zakona o planskom sistemu Republike Srbije i llanom 41. stav 3. Poslovnika Vlade. Javna rasprava o Predlogu Akcionog plana sprovedena je tokom decembra meseca 2022. godine, onlajn, putem prikupljanja predloga i sugestija preko platforme e-Konsultacije. [8]

ĳto se tiĳe Posebnog cilja 2.1: Unapreĳeni kvalitet ponude, ljudskih resursa i ishoda visokog obrazovanja nema ciljanih vrednosti za 2021. godinu, a pokazatelj koji se odnos na uspostavljanje Okvira za praĳenje i vrednovanje kvaliteta u visokom obrazovanju (OPV) koji je predviĳen za 2022. godinu u procesu je realizacije. Kada je u pitanju pokazatelj koji se odnosi na Procenat zaposlenih struĳnjaka koji su ostvarili struĳno usavrĳavanje u inostranstvu on je ostvaren jer je umesto planiranih 5 ovu vrstu struĳnog usavrĳavanja ostvarilo 10% zaposlenih struĳnjaka na VĳU.

Vezano za meru 2.1.1: Razvoj okvira za praĳenje i vrednovanje (OPV) kvaliteta visokog obrazovanja (ĳndikatori kvaliteta) i primena dobijenih rezultata u formulaciji politike VO indikuje da je Okvir za praĳenje i vrednovanje kvaliteta visokog obrazovanja (VO) u razvoju, pa tako ni pokazatelji Broj izveĳtaja o pilotiranju OPV-a, Broj izveĳtaja o obukama predstavnika MP-a za analizu rezultata OPV-a i kreiranju mera podrĳke na osnovu dobijenih rezultata i Broj izveĳtaja o realizovanim obukama MP-a namenjenih jaĳanju kapaciteta VĳU-a za koriĳenje OPV-a joĳ uvek ne mogu da budu ostvareni.

U okviru Mera 2.1.2: Razvoj i primena modela finansiranja koji podstiĳe kvalitet visokog obrazovanja, efikasnost i uspeĳnost studiranja, a kada je u pitanju 2022. godina za ostvarivanje su predviĳena dva, meĳusobno povezana, pokazatelja.

Prvi pokazatelj je razvijen model finansiranja u VO koji podstiĳe kvalitet, efikasnost i uspeĳnost studiranja i koji, izmeĳu ostalog, obuhvata pitanja finansiranja studenata niskog socioekonomskog statusa, studenata iz osetljivih druĳvenih grupa (npr. romskih studenata), finansiranje studenata koji pokazuju izuzetne rezultate, unapreĳenje infrastrukture VĳU, finansiranje istraĳivaĳkog rada u oblasti nauke i umetnosti i rada na inovacijama. Drugi pokazatelj su ostvarene promene Zakona o visokom obrazovanju za oblast finansiranja i razvoj/usklaĳivanje odgovarajuĳih podzakonskih akata, od kojih je prvi delimiĳno ostvaren, a drugi nije. [9] Naime, kada je u pitanju prvi, delimiĳno ostvaren pokazatelj, Ministarstvo prosvete je prikupilo sve neophodne podatke koji se odnose na studente i infrastrukturu u ustanovama visokog obrazovanja i zapoĳelo je rad na analizi prikupljenih podataka koja treba da predstavlja osnovu za izradu novog modela finansiranja u visokom obrazovanju, ĳto su prethodne aktivnosti za izmene i dopune Zakona o visokom obrazovanju u delu koji se odnosi na finansiranje ili donoĳenje lex specialisa, imajuĳi i u vidu da je Vlada Republike Srbije formirala Radnu grupu za izradu nacрта Zakona o finansiranju visokog obrazovanja, ĳije se usvajanje oĳekuje tokom 2024. godine i koji ĳe urediti finansiranje zasnovano na stubovima odrĳivosti, kvaliteta i inovacija. [10]

Vezano za Mere 2.1.3: Razvoj, uspostavljanje i primena sveobuhvatnih procesa i procedura u vezi sa unapreĳivanjem ljudskih resursa u VO u 2022. godini predviĳena su dva pokazatelja od kojih je jedan neostvaren, a drugi delimiĳno. Pokazatelj u vidu izraĳenog novog Pravilnika o Okviru nastavnih kompetencija u VO nije ostvaren jer joĳ uvek nisu ostvareni pokazatelji u okviru mere 1.5.1. koja se odnosi na razvoj kvalifikacija za profesiju nastavnik i vaspitaĳ, dok se pokazatelj Izraĳen novi Pravilnik o struĳnom usavrĳavanju, izboru u zvanja zaposlenih na VĳU moĳe smatrati delimiĳno ostvarenim jer je Nacionalni savet za visoko obrazovanje Republike Srbije, na sednici odrĳanoj krajem 2021. godine utvrdio Minimalne uslove za izbor u zvanja nastavnika na akademijama strukovnih studija i visokim ĳkolama strukovnih studija koji je objavljen u "Sluĳbenom glasniku RS", broj 130 od 29. decembra 2021. godine. [11]

3. OSVRT NA OSTVARIVANJE POSEBNIH CILJEVA U RAZVOJU VISOKOG OBRAZOVANJA U OKVIRU SROVRS 2030

Sagledavajuĳi posebni cilj 2.2: Unapreĳena relevantnost visokog obrazovanja na nacionalnom i meĳunarodnom nivou na osnovu pokazatelja definisanog kroz Procenat studenata koji pohaĳaju studijske programe u novim

identifikovanim prioritetnim oblastima za trĳiĳte rada i razvoj zemlje moĳemo da konstatujemo da je ostvarivanje u toku, jer je tesno povezano sa izradom Analize stanja i projekcija i utvrĳivanje potreba za odreĳenim struĳnim profilima u skladu sa potrebama poslodavaca ali i dugoroĳnim potrebama razvoja RS koja joĳ uvek nije uraĳena. Tokom izveĳtajnog perioda, pokazatelj koji se odnosi na broj studenata koji pohaĳaju studijske programe koji se ostvaruju po dualnom modelu je delimiĳno ostvaren jer umesto predviĳlenih 320 broj ovih studenata je 267.

Predviĳleni broj studenata koji su upisali studijske programe na stranim jezicima (uĳivo i onlajn) prema dobijenim podacima od VĳU-a je dostignut ĳ umesto planiranih 400 u 2021. i 2022. godini, 1.703 studenta studira studijske programe na stranom jeziku. Kada je u pitanju pokazatelj vezan za Broj studenata koji su upisali konkretan zajedniĳki internacionalni studijski program on je delimiĳno ostvaren ĳ umesto predviĳlenih 50, broj studenata je 30 uz napomenu da se ovaj broj odnosi iskljuĳivo na fakultete. Vezano za pokazatelj broj studenata studijskih programa sa meĳunarodnom akreditacijom je ostvaren jer umesto 100, broj studenata koji studiraju studijske programe sa meĳunarodnom akreditacijom je 102. [12]

Model upravljanja intelektualnom svojinom na VĳU koji ĳe obuhvatiti i komercijalizaciju rezultata je u izradi, i imajuĳi u vidu dinamiku drugih aktivnosti i prioritete nadleĳnih institucija i tela u oblasti visokog obrazovanja, u novom Akcionom planu je pomeren rok za izvrĳenje ove aktivnosti za nekoliko godina. U okviru Mere 2.2.1: Podsticanje saradnje VĳU sa poslodavcima, privrednim i javnim sektorom i jaĳanje preduzetniĳke komponente visokog obrazovanja namera je da se sinhronizuju u aktivnostima koje treba da vode ka ostvarivanju ovog pokazatelja brojni akteri van sektora obrazovanja (npr. Ministarstvo privrede, razliĳita udruĳenja poslodavaca, akademska zajednica itd.) kao i predstavnici razliĳitih institucija i tela u oblasti obrazovanja. U tom smislu veoma je vaĳno da se u buduĳnosti isplanira realistiĳan rok za zapoĳinjanje i zavrĳavanje aktivnosti koje vode ostvarivanju ovog pokazatelja, te je od velike vaĳnosti kao nosioce predviĳlenih aktivnosti ukljuĳiti i predstavnike MP koji su nadleĳni za oblasti srednjeg i dualnog obrazovanja i predstavnike Kancelarije za dualno obrazovanje i Nacionalni okvir kvalifikacija i Agencije za kvalifikacije. [13] Pokazatelj koji se odnosi na broj studijskih programa koji se ostvaruju po dualnom modelu je ostvaren, odnosno broj od ukupno 10 studijskih programa (4 u 2021. i 6 u 2022. godini) je nadmaĳen ĳ trenutno se u sistemu sprovode 32 studijska programa po dualnom modelu obrazovanja. Prema dobijenim podacima 42% studijskih programa imaju sadrĳaj u vezi sa preduzetniĳtvom tako da je i ovaj pokazatelj ostvaren. [14]

Standardi akreditacije strukovnih studija po dualnom modelu su izmenjeni 2021. godine - Pravilnik o standardima i postupku za akreditaciju studijskih programa ĀSluĳbeni glasnik RSĳ, broj 1/2021, Standard 17: Studije po dualnom modelu. Ostvareni su i pokazatelji - Procenat VĳU koje imaju uspostavljene organizacione jedinice (centre) koje se bave inovacijama i transferom tehnologija i Broj VĳU koje imaju uspostavljene organizacione jedinice koje sprovode usluge KViS. [15]

Vezano za Meru 2.2.2: Podrĳka internacionalizaciji visokog obrazovanja uoĳavamo da je umesto predviĳlenih 800 Erasmus+ mobilnosti nastavnika, studenata i administrativnog osoblja, ostvareno je 695 mobilnosti, te se ovaj pokazatelj moĳe smatrati ostvarenim. Ostvaren je pokazatelj koji se odnosi na broj akreditovanih zajedniĳkih internacionalnih studijskih programa na svim nivoima studija ĳ od planiranih 6, akreditovano je 8 spomenutih programa. Takoĳe, broj izveĳtaja o sprovedenim obukama za izvoĳenja nastave na engleskom jeziku (metodika nastave) je znaĳajno veĳi nego ĳto je predviĳleno (umesto jednog planiranog, broj izveĳtaja je 6). Ostvaren je i pokazatelj - Broj akreditovanih studijskih programa na stranim jezicima na svim nivoima studija poĳto je umesto predviĳlenih 200, akreditovano 290 studijskih programa na stranim jezicima.

Imajuĳi u vidu posebni cilj 2.3: Unapreĳeni obuhvat i pravednost visokog obrazovanja Jedini pokazatelj koje je predviĳlen za dostizanje u izveĳtajnom periodu je onaj koji se odnosi na broj osoba koji uĳestvuju u kratkim ciklusima na VĳU i on je ostvaren ĳ umesto predviĳlenih 100, broj ovih osoba je 112, dok u okviru Mere 2.3.1: Unapreĳenje dostupnosti i podrĳka uspeĳnosti studiranja imamo nekoliko pokazatelja. Oĳekujemo intenzivnu legislativnu aktivnost u pravcu izmena i dopuna Zakona o uĳenik i studentskom standardu, Zakona o visokom obrazovanju, usvajanja novog Pravilnika o finansijskoj podrĳci studentima i pojaĳane informativne i savetodavne aktivnosti za studente iz osetljivih grupa na svim nivoima studija.

Od predviĳlenih pokazatelja ostvaren je pokazatelj koji se odnosi na procenat VĳU koje su uvele studenta tutora. Prema dobijenim rezultatima 20% Fakulteta je uvelo ovu aktivnost, dok to nisu uĳinile Akademije i Visoke ĳkole strukovnih studija. Na osnovu dostavljenih podataka procenat studenata koji studiraju uz rad je oko 11% (ciljna vrednost je 2%) u odnosu na ukupan broj studenata. Delimiĳno je ostvaren pokazatelj - Razvijen novi model vrednovanja vannastavnih aktivnosti studenata jer je 31,5% fakulteta razvilo novi model vrednovanja vannastavnih aktivnosti studenata.

Kod Mere 2.3.2: Podrĳavanje VĳU u ostvarivanju kontinuiranog celouĳvotnog obrazovanja pokazatelj - Broj razvijenih kratkih ciklusa na VĳU je ostvaren ĳ umesto 5 razvijeno je 6 kratkih ciklusa na VĳU. Posebni cilj 2.4: Digitalizacija visokog obrazovanja za 2022. godinu ima predviĳlen samo jedan pokazatelj - Uspostavljeni uslovi za digitalizaciju visokog obrazovanja i on je ostvaren. Vezano za Meru 2.4.1: Uvoĳenje digitalnih platformi, elektronskog indeksa i elektronske matĳne knjige studenata od tri pokazatelja u 2021. u 2022. godini, dva su ostvorena - Procenat VĳU koje koriste platformu ĀOnlajn Ugovor o uĳenjuĳ je 31% (predviĳleno 35%), a Procenat VĳU koje su deo digitalne mreĳe Erasmus bez papira (EBP) je takoĳe 31% (predviĳleno 25%). Ipak, treba naglasiti da joĳ uvek nije usvojena zakonska regulativa koja se odnosi na upotrebu elektronskog indeksa i elektronskih matĳnih knjiga na VĳU ĳto se oĳekuje u narednom periodu. [16]

4. ZAKLJUĀAK

Osnovni postulati na kojima je zasnovana Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine (SROVRS 2030) su kvalitetno obrazovanje za sve graĳane kroz otvorenost, pravednost, dostupnost i demokratizaciju obrazovanja, uz posvećenost obezbeĳivanju jednakih ĳansi za svu decu. Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine (SROVRS 2020) dala znaĳajne rezultate u oblasti preduniverzitetskog i univerzitetskog obrazovanja i doprinela stvaranju uslova za liĳni i profesionalni razvoj svakog pojedinca, kao i razvoj druĳtva i drĳave u celini, a kada je u pitanju visoko obrazovanje vaĳeĳa Strategija obrazovanja treba da doprinese unapreĳenju kvaliteta ishoda obrazovanja i kvaliteta ljudskih resursa, zatim unapreĳenju relevantnosti visokog obrazovanja na nacionalnom i meĳunarodnom nivou. Takoĳe se oĳekuje unapreĳenje obuhvata i pravednosti visokog obrazovanja kao i definitivna digitalizacija visokog obrazovanja, ali i adekvatno finansiranje zasnovano na odrĳivosti, kvalitetu i inovacijama. Na osnovu praćenja relevantnih pokazatelja u implementaciji Akcionog plana za sprovoĳenje SROVRS 2030 uoĳavamo brojne pomake za period od 2021. do 2023. godine. Razvoj Srbije i njen izvor druĳtveno-ekonomskog bogatstva nije viĳe u niskoakumulativnom radu, veĳ u znanju i nauĳnim i tehnoloĳkim prodorima, inovacijama, intelektualnom kapitalu, zasnovanom na odgovornom i kreativnom angaĳovanju obrazovanih kadrova. I upravo iz tog razloga investicije u nova znanja i njihovo pretvaranje, uz pomoĳ obrazovanja, posebno univerzitetskog u nove ekonomske i upotrebne vrednosti od prvostepenog i najdragocenijeg su znaĳaja za razvoj naĳe drĳave.

5. REFERENCE

- [1] *Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030*, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnoloĳkog razvoja RS. ("Sl. glasnik RS", br. 63/2021)
- [2] *Strategija nauĳnog i tehnoloĳkog razvoja Republike Srbije za period od 2021 do 2025 godine »Moć znanja«* ("Sl. glasnik RS", br. 10/2021)
- [3] *Zakon o planskom sistemu Republike Srbije* ("Sl. glasnik RS", br. 30/2018)
- [4] ĳukanoviĳ Karavidiĳ M., ĳukiĳ Mijatoviĳ M., Pejanoviĳ R., Karavidiĳ S., *Obrazovanje za odrĳivi razvoj – Putokaz za obrazovanje mladih*, JP Sluĳbeni glasnik Beograd, ISBN 978-86-519-2726-6, 2021, str.
- [5] ĳukiĳ Mijatoviĳ M., *U susret novoj Strategiji obrazovanja 2021-2030 sa osvrtom na razvoj visokog obrazovanja*, XXVII Skup TRENDovi RAZVOJA: ĆON-LINE NASTAVA NA UNIVERZITETIMA, urednik prof. dr Vladimir Katii, Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehniĳkih nauka, Novi Sad, 15. - 18. 02. 2021. ISBN 978-86-6022-313-7, str 15-19
- [6] *Akcionni plan za period 2021-2023. godine za SROVRS 2030*, Ministarstvo prosvete, www.prosveta.gov.rs, 14.12.2023
- [7] ĳukiĳ Mijatoviĳ M, *Legislativni aspekti razvoja visokog obrazovanja u Republici Srbiji do 2030*, XXVIII Skup TRENDova RAZVOJA: "Univerzitetsko obrazovanje za privredu", Urednik prof. dr Boris Dumniĳ, Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehniĳkih nauka, Novi Sad, 14.-17.02.2022. ISBN 978-86-6022-401-1, str. 7-13
- [8] *Akcionni plan za period 2023-2026. godine za SROVRS 2030*, Ministarstvo prosvete, www.prosveta.gov.rs, 15.12.2023
- [9] *Drugi izveĳtaj o implementaciji Akcionog plana za ostvarivanje SROVRS 2030*, www.prosveta.gov.rs, 18.12.2023
- [10] *Odluka o obrazovanju Radne grupe za izradu Nacrta zakona o finansiranju visokog obrazovanja* "Sluĳbeni glasnik RS", broj 25 od 31. marta 2023.
- [11] *Minimalni uslovi za izbor u zvanja nastavnika na akademijama strukovnih studija i visokim školama strukovnih studija* ("Sluĳbeni glasnik RS", broj 130 od 29. decembra 2021. godine.)
- [12] *Drugi izveĳtaj o implementaciji Akcionog plana za ostvarivanje SROVRS 2030*, www.prosveta.gov.rs, 18.12.2023
- [13] *Uredba o osnivanju Kancelarije za dualno obrazovanje i Nacionalni okvir kvalifikacija* ("Sluĳbeni glasnik RS", broj 124 od 10. novembra 2022.godine)
- [14] ĳukiĳ Mijatoviĳ M., *Dualni modeli studija u visokom obrazovanju u Republici Srbiji, aktuelnosti i perspektive razvoja*, XXIX skup Trendovi razvoja, Univerzitet pred novim izazovima, 8-11.2.2023 Vrnjaĳ ka Banja, urednik prof. Boris Dumniĳ, Fakultet tehniĳkih nauka, ISBN 978-86-6022-554-4, str. 1-6.
- [15] ĳukiĳ Mijatoviĳ M, Mirkoviĳ P, "Advantages and challenges of dual education in the development of the professional identity of engineers", Pravo, teorija i praksa br. 4/2022 str. 1-18.
- [16] *Drugi izveĳtaj o implementaciji Akcionog plana za ostvarivanje SROVRS 2030*, www.prosveta.gov.rs, 18.12.2023

Autor se zahvaljuje na podrĳci u okviru projekta Departmana za opĳte discipline u tehnici, Fakulteta tehniĳkih nauka pod naslovom Unapreĳenje nastavnog procesa na engleskom jeziku u opĳtim disciplinama (Improving the teaching process in the English language in fundamental disciplines).